

OBLICZA PRAWA CYWILNEGO

Księga Jubileuszowa
dedykowana Profesorowi
Janowi Błeszyńskiemu

a Wolters Kluwer business

OBLICZA PRAWA CYWILNEGO

Księga Jubileuszowa
dedykowana Profesorowi
Janowi Bleszyńskiemu

redakcja naukowa
Krystyna Szczepanowska-Kozłowska

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2013

Niniejsza publikacja została w części współfinansowana przez Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOIIPOL z siedzibą w Kielcach – organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi do utworów naukowych.

Stan prawny na 1 września 2013 r.

Wydawca
Magdalena Przek-Ślesicka

Redaktor prowadzący
Marzena Molatta

Opracowanie redakcyjne
Bartosz Stanisławski

Projekt okładki i układ typograficzny
Marta Baranowska

Fotografia
Maciej Kłóś

Łamanie
JustLuk Łukasz Drzewiecki, Justyna Szumieł, Krystyna Szych

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2013

ISBN: 978-83-264-4485-2

Wydane przez:
Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

*Profesorowi Janowi Bleszyńskiemu
– Przyjaciele, Współpracownicy, Uczniowie*

for Bringer

SŁOWO WSTĘPNE

W roku 2012 minęło 50 lat od momentu, w którym Profesor Jan Błęszyński rozpoczął pracę naukową na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie w latach 1957–1962 studiował. Wtedy również skierował swoje zainteresowania badawcze ku prawu autorskiemu, które, jak wszyscy wiemy, pozostaje do dzisiaj w centrum zainteresowań naukowych Jubilata. W 1971 r. Profesor Jan Błęszyński obronił, przygotowaną pod kierunkiem prof. Witolda Czachórskiego, rozprawę doktorską zatytułowaną „Tłumaczenie i jego twórca w świetle prawa autorskiego”. Osiem lat później uzyskał stopień doktora habilitowanego na podstawie rozprawy „Konwencja berneńska a polskie prawo autorskie”. Mimo upływu lat i zmian, jakie zaszły w polskim prawie autorskim, niewątpliwie obie monografie na trwałe weszły do kanonu polskiej literatury prawniczej. Ukoronowaniem pracy naukowej było uzyskanie przez Jubilata w roku 1989 tytułu naukowego profesora.

Profesor Jan Błęszyński jest autorem ponad 100 publikacji o charakterze naukowym, w tym artykułów i glos, wypromował 16 doktorów, pod jego kierunkiem powstało kilkanaście rozpraw habilitacyjnych. Profesor uczestniczył w wielu przewodach doktorskich i habilitacyjnych jako recenzent, jak również przygotowywał recenzje w postępowaniach o nadanie tytułu profesora. Należy podkreślić, że mimo iż Profesor Jan Błęszyński rozpoznawany jest przede wszystkim jako wybitny autorytet w dziedzinie prawa autorskiego, to chociażby powstałe pod jego kierunkiem prace doktorskie potwierdzają, jak szerokie są zainteresowania prawnicze Pana Profesora.

Profesor Jan Błęszyński kilkakrotnie przebywał na stypendiach naukowych w Instytucie Maxa Plancka w Monachium (Max-Planck-Institut für Immaterialgüter- und Wettbewerbsrecht) oraz w Uniwersytecie im. Pierre'a Mendesa w Grenoble (Centre Universitaire d'Enseignement et de Recherche en Propriété Intellectuelle), gdzie jest jednocześnie profesorem wizytującym. Od roku 2008 jest członkiem Komitetu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk.

Profesor Jan Bleszyński to także osoba zaangażowana w prace organizacyjne wydziału. Pełnił funkcję Dyrektora Instytutu Prawa Cywilnego, był także Przewodniczącym Rady Naukowej Instytutu Prawa Cywilnego.

Prawo autorskie to nie tylko naukowa pasja Profesora. Podkreślenia wymagają Jego wkład i zaangażowanie w kształtowanie ram prawnych i instytucjonalnych służących rozwojowi twórców i twórczości w Polsce. Dość wspomnieć, że Jubilat w sposób niezwykle aktywny w latach 90. XX w. współpracował przy tworzeniu obecnie obowiązującej ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych jako ekspert rządowy i parlamentarny. Powszechnie znane jest również zaangażowanie Pana Profesora w prace organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Profesor przez wiele lat był członkiem Komisji Prawnej i Legislacyjnej Międzynarodowego Stowarzyszenia Autorów i Kompozytorów CISAC, w którym reprezentował Polskę. Od początku funkcjonowania Komisji Prawa Autorskiego zasiada w składzie tego organu. Aktywnie uczestniczył w pracach związanych z zatwierdzeniem tabel wynagrodzeń organizacji zbiorowego zarządzania oraz rozstrzygnięciu sporów wniesionych do Komisji Prawa Autorskiego.

Profesor Jan Bleszyński w uznaniu swych zasług otrzymał liczne ordery i odznaczenia. Za swoją działalność został uhonorowany Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi. Za wybitne osiągnięcia na polu nauki i kultury otrzymał w roku 1998 Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, a w roku 2002 Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski. Profesor został również w roku 2008 odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania, zaś za swoje szczególne zasługi dla kultury w roku 2010 został uhonorowany Srebrnym Medalem Zasłużony Kulturze – Gloria Artis.

Gdy jakkolwiek prawnik w Polsce słyszy nazwisko Profesora Jana Bleszyńskiego, nie ma wątpliwości, że chodzi o wybitnego znawcę prawa autorskiego, znakomitego naukowca i bardzo często również niezapomnianego nauczyciela. Profesor znany jest także ze swego ogromnego zaangażowania w inicjatywy i działania związane z ochroną twórczości, bo prawo autorskie to również jego pasja.

Powstanie tej Księgi Jubileuszowej ma przede wszystkim służyć podkreśleniu niewątpliwych zasług Profesora Jana Bleszyńskiego, które ten, w trakcie swej już 50-letniej pracy naukowej, położył w rozwój nauki prawa i prawników w Polsce. Autorzy w ten właśnie sposób pragną uczcić Jubileusz 50-lecia pracy naukowej tak znakomitego uczonego.

Jednakże ponieważ zaliczam się do grona uczniów Profesora, niech będzie mi wolno podkreślić, że Profesor Jan Bleszyński to nie tylko wybitny autorytet prawniczy – to przede wszystkim wspinały i niezwykły człowiek, na którego życzliwość i wsparcie zawsze możemy liczyć.

Dlatego niech ta Księga będzie wyrazem naszego szacunku i uznania dla Jego dorobku naukowego, ale jednocześnie podziękowaniem za wszystko, co Profesor nam przekazał jako nauczyciel, współpracownik i przyjaciel.

Krystyna Szczepanowska-Kozłowska

WYKAZ PUBLIKACJI PROFESORA JANA BŁESZYŃSKIEGO

2013

- Ochrona majątkowych praw autorskich na drodze cywilnej* (w:) *System Prawa Prywatnego*, t. 13, *Prawo Autorskie*, red. J. Barta, Warszawa 2013, s. 627–700
- Przyszłość prawa autorskiego*, *Tygodnik Powszechny*, 17 lutego 2013, nr 7 (3319), s. 6–7
- Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Problemy de lege ferenda* (w:) *Spory o własność intelektualną. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorom Januszowi Barcie i Ryszardowi Markiewiczowi*, red. A. Matlak, S. Stanisławska-Kloc, Warszawa 2013, s. 83–110

2012

- Dyrektywa o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i pokrewnymi*, *Wiadomości ZAiKS-u* 2012, nr 2, s. 14–15
- Mediacja w prawie autorskim* (w:) *Arbitraż i mediacja. Księga jubileuszowa dedykowana doktorowi Andrzejowi Tynelowi*, red. M. Łaszczuk, M. Furtek, S. Pieckowski, J. Poczobut, A. Szumański, M. Tomaszewski, *Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej*, Warszawa 2012, s. 67–77
- Poland* (w:) *Balancing Copyright – A Survey of National Approaches*, red. R.M. Hilty, S. Nérison, *MPI Studies on Intellectual Property and Competition Law* 2012, vol. 18, s. 719–736
- Prawo do wynagrodzenia twórcy utworu* (w:) *Problemy polskiego i europejskiego prawa prywatnego. Księga pamiątkowa profesora Mariana Kępińskiego*, red. K. Klafkowska-Waśniowska, M. Mataczyński, R. Sikorski, Warszawa 2012, s. 173–197
- Prawo twórcy do nadzoru nad sposobem korzystania z utworu* (w:) *Rozprawy z prawa cywilnego, własności intelektualnej i prawa prywatnego międzynarodowego. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Bogusławowi Gawlikowi*, red. J. Pisiuliński, P. Tereskiewicz, F. Zoll, Warszawa 2012, s. 601–615

Zmiany i rozbieżności, Kwartalnik Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej 2012, numer 4/13, s. 58–59

2011

Domniemanie uprawnień organizacji zbiorowo zarządzających prawami autorskimi lub pokrewnymi (kontrowersje wokół art. 105 ust. 1 Prawa autorskiego) (w:) „Aurea praxis, aurea theoria”. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego, red. J. Gudowski, K. Weitz, t. 2, Warszawa 2011, s. 2125–2172

Konstrukcja praw do utworu audiowizualnego (w:) Utwór audiowizualny, zakres pojęcia i ochrony prawnej, red. K. Lewandowski, Poznań 2011, s. 35–48

Nowelizacja ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 8 lipca 2010 r., PUG 2011, nr 8, s. 23–32

Obowiązani do uiszczania opłat na podstawie art. 20 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, oprac. J. Błeszyński, M. Błeszyński, PUG 2011, nr 12, s. 18–27

Relacja pomiędzy żądaniem ustalenia właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub pokrewnymi i domniemaniami z art. 105 ust. 1 pr. aut. (w:) Zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi i pokrewnymi po zmianach ustawowych, red. K. Lewandowski, Warszawa 2011, s. 99–124

2010

Co jest przedmiotem ochrony prawa autorskiego, Rzeczpospolita, 8 lutego 2010, nr 32 (8543)

Jan Szachułowicz (1929–2010), wspomnienie pośmiertne, oprac. J. Błeszyński, M. Korzycka-Iwanow, K. Rączka, St. Iur. 2010, nr 51, s. 399–401

Komentarz do wyroku Sądu Najwyższego z 16 września 2009 r. (sygn. akt I CSK 35/09), PUG 2010, nr 6, s. 23–32

Ochrona przedmiotów kultu (symboli) (w:) Ars boni et aequi. Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Profesorowi Remigiuszowi Sobańskiemu z okazji osiemdziesiątej rocznicy urodzin, red. J. Wroceński, H. Pietrzak, Warszawa 2010, s. 637–652

Prawo autorskie: projekt, który nadaje się do kosza, Rzeczpospolita, 11 marca 2010, nr 59 (8570)

Status prawny reżyserów radiowych, PUG 2010, nr 7, s. 22–26

The balance of Polish copyright (w:) Rapports polonais, XVIIIe Congres International de Droit Compare / XVIIIth International Congress of Comparative Law, Washington, 25.VII – 1.VIII.2010, Łódź 2010, s. 155–166

Tomasz Dybowski (1923-2009), wspomnienie pośmiertne, oprac. J. Bleszyński, M. Kaliński, A. Brzozowski, K. Rączka, M. Safjan, St. Iur. 2010, t. 52, s. 11–16

Twórczość jako przesłanka ochrony w polskim prawie autorskim w świetle doktryny i orzecnictwa (w:) Współczesne problemy prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci profesora Edwarda Gniewka, red. P. Machnikowski, J. Gołaczyński, Warszawa 2010, s. 27–40

2009

Co łączy „Dzienniczek” św. Faustyny z Paderewskim, Rzeczpospolita, 6 października 2009, nr 234 (8440)

glosa do uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 25 listopada 2008 r., III CZP 57/2008, PUG 2009, nr 5, s. 12–28

Komentarz do postanowienia Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 24 lutego 2009 r. w sprawie o sygn. akt I ACa 99/09 przedstawiającego Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne uzupełnione postanowieniem Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 15 kwietnia 2009 r., PUG 2009, nr 7, s. 14–32

Obecny projekt nowelizacji prawa autorskiego jest równie zły jak poprzednie, Rzeczpospolita, 17 lutego 2009, nr 40 (8245)

Ochrona Dzienniczka św. Siostry Faustyny w świetle prawa autorskiego (w:) Finis legis Christus. Księga pamiątkowa dedykowana księdzu profesorowi Wojciechowi Góralskiemu z okazji siedemdziesiątej rocznicy urodzin, red. ks. J. Wroceński, ks. J. Krajczyński, Warszawa 2009, s. 279–288

Prawo autorskie a prawo konkurencji (w:) Prawo autorskie a prawo konkurencji. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej. Poznań, 3 czerwca 2009, red. K. Lewandowski, s. 9–26

Remisja w świetle art. 21 Prawa autorskiego, PUG 2009, nr 11, s. 6–21

wypowiedź do artykułu „Utwory w Internecie tylko za opłatą”, Gazeta Prawna, 21 stycznia 2009, nr 14 (2390)

2008

glosa do postanowienia Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 6 grudnia 2007 r., III CZP 107/07, OSP 2008, z. 11, poz. 122 c, s. 825–833

Kolejne widmo nowelizacji prawa autorskiego, Rzeczpospolita, 30 października 2008, nr 255

komentarz do artykułów 13–18 (w:) *Konwencja Paryska o ochronie własności przemysłowej. Komentarz*, red. A. Adamczak, A. Szewc, Warszawa 2008, s. 369–393

Polska w Konwencji paryskiej (w:) *Konwencja Paryska o ochronie własności przemysłowej. Komentarz*, red. A. Adamczak, A. Szewc, Warszawa 2008, s. 44–48

Powody i okoliczności zawarcia konwencji Rewizje konwencji, Akt sztokholmski, Charakterystyka postanowień konwencji, Wykładnia postanowień konwencji (w:) *Konwencja Paryska o ochronie własności przemysłowej. Komentarz*, red. A. Adamczak, A. Szewc, Warszawa 2008, s. 24–29

Prawo autorskie wobec nowych możliwości korzystania z utworów (w:) *Prawo wobec nowoczesnych technologii*, red. P. Girdwoń, Warszawa 2008, s. 135–144

Stosunki prawne organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi z użytkownikami utworów (w:) *W trosce o rodzinę. Księga Pamiątkowa ku czci Profesora Wandy Stojanowskiej*, red. M. Kosek, J. Słyk, Warszawa 2008, s. 13–31

Tłumaczenie jako utwór korzystający z ochrony prawa autorskiego (w:) *Profesor Jolancie Żurawskiej. Studia ofiarowane przez kolegów i przyjaciół*, Kraków–Warszawa–Napoli 2008, s. 43–56

Uwagi do projektu z dnia 25 lipca 2008 roku nowelizacji ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w związku z uznaniem przez Trybunał Konstytucyjny art. 108 ust. 3 PrAut za niezgodny z Konstytucją RP, PUG 2008, nr 9, s. 1–16

Urządzenia cyfrowe a korzystanie z utworów naukowych, Sprawy nauki. Biuletyn Ministra Nauki i Informatyki 2008, nr 4, s. 33–44

2007

Domeny internetowe w świetle Prawa autorskiego (w:) *W kierunku europeizacji prawa prywatnego. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Jerzemu Rajskiemu*, red. A. Brzozowski, W. Kocot, K. Michałowska, Warszawa 2007, s. 609–618

Ochrona majątkowych praw autorskich na drodze cywilnej (w:) *Systemy Prawa Prywatnego*, t. 13, *Prawo Autorskie*, red. J. Barta, Warszawa 2007, s. 627–700

Projektowany system zatwierdzania tabel wynagrodzeń autorskich wymaga dopracowania, Rzeczpospolita, 6 marca 2007, nr 55

recenzja monografii habilitacyjnej Joanny D. Sieńczyło-Chlabicz „Naruszenie prywatności osób publicznych przez prasę. Analiza cywilnoprawna”, PiP 2007, z. 6, s. 118–121

Zakres i charakter prawny uprawnienia o rozstrzygnięcie sporów związanych z zawarciem umowy o reemisję utworów w sieciach kablowych, PUG 2007, nr 12, s. 2–10

Zarządzanie autorskimi prawami majątkowymi do utworów on line w świetle art. 21 prawa autorskiego (w:) Współczesne problemy prawa handlowego. Księga jubileuszowa dedykowana prof. dr hab. Marii Poźniak-Niedzielskiej, red. A. Kidyba, R. Skubisz, Kraków–Warszawa 2007, s. 29–43

Zmiany art. 70 ust. 2 pr. aut. (w:) Prawo własności intelektualnej wczoraj, dziś i jutro, red. J. Barta, A. Matlak, ZNUJ PIPWI 2007, z. 100

2006

Die Rechtsbeziehungen zwischen Verwertungsgesellschaft und Nutzer – das polnische Recht (w:) Schriften zum Europäischen Urheberrecht, t. 1, Wahrnehmungsrecht in Polen, Deutschland und Europa, Berlin 2006, s. 105–131

Komentarz do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 stycznia 2006 r. (sygn. akt SK 40/04) w sprawie zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej art. 108 ust. 3, w związku z art. 109 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, PUG 2006, nr 8, s. 10–24

Korzystanie przez podmioty gospodarcze z wyników prac badawczych i innych osiągnięć intelektualnych instytucji akademickich i naukowych. Analiza środowiska prawnego w zakresie własności intelektualnej (w:) Regulacje Prawne, dobre wzorce i praktyki dotyczące korzystania przez podmioty gospodarcze z wyników prac badawczych i innych osiągnięć intelektualnych instytucji akademickich i naukowych, red. J. Woźnicki, Warszawa 2006, s. 21–27

Minister chce dużych zmian w systemie wynagrodzeń twórców, (dot. nowelizacji art. 108 ust. 3 prawa autorskiego i praw pokrewnych), Rzeczpospolita, 6 października 2006

Ochrona twórczej działalności (w:) Wynalazczość i ochrona własności intelektualnej – własność przemysłowa w innowacyjnej gospodarce. Zbiór referatów z seminarium rzeczników patentowych Szkół wyższych Cedzyna 11–15 września 2006 r., red. A. Adamczak, Kielce 2006

Parafraza dzieła nie wymaga zgody autora, Rzeczpospolita, 15 kwietnia 2006

Zmiany powinny pójść daleko, wywiad, Biblioteka Analiz 2006, nr 14

2005

Charakter prawny rozstrzygnięć Komisji Prawa Autorskiego w składach trzyosobowych (art. 108 ust. 5-7 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych), PUG 2005, nr 7, s. 2–18

Intellectual Property (w:) Introduction to Polish Law, Kraków 2005, s. 303–340

Podstawy prawne i możliwości przeciwdziałania przywłaszczeniu sobie autorstwa cudzej twórczości w pracach dyplomowych i doktorskich (w:) Raport o zasadach poszanowania autorstwa w pracach dyplomowych oraz doktorskich w instytucjach akademickich i naukowych, Warszawa 2005, s. 18–22

Reemisja utworów objętych art. 70 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, PUG 2005, nr 12, s. 2–18

Status utworów nadawanych w audycjach wyborczych, PUG 2005, nr 10, s. 2–7

2004

glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 27 lutego 2003 r., IV CKN 1819/00, OSP 2004, z. 6, poz. 75 c, s. 320–323

Nadania utworów w radiu i telewizji w świetle art. 21 ust. 1 i 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (w:) Semel Deo dedicatum non est ad usum humanos ulterius transferendum. Księga pamiątkowa dedykowana ks. prof. dr hab. Julianowi Kałowskiemu MIC z okazji siedemdziesiątej rocznicy urodzin, red. J. Wroceński, B. Szewczul, A. Orczykowski, Warszawa 2004, s. 681–694

Twórca utworu naukowego a elektroniczne środki rozpowszechniania (w:) Internet i techniki multimedialne w edukacji, Warszawa 2004, s. 13

Zatwierdzanie tabel wynagrodzeń organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi, PUG 2004, nr 6, s. 12–24

2003

Dlaczego doszło do sprzeczności w ustawie. Reemisja w świetle zmian prawa autorskiego, Rzeczpospolita, 28 lutego 2003, nr 50 (2861)

Ochrona majątkowych praw autorskich na drodze cywilnej (w:) System Prawa Prywatnego, t. 13, Prawo autorskie, red. J. Barta, Warszawa 2003, s. 557–590

Prawo autorskie wobec technik kopiowania utworów słownych (w:) Księga pamiątkowa z okazji 85-lecia ochrony własności przemysłowej w Polsce, red. E. Wikło, Warszawa 2003

Reemisja w świetle zmian prawa autorskiego, Zeszyty Prawnicze UKSW 2003, z. 3.2, Zeszyt dedykowany Profesorowi Tomaszowi Dybowskiemu, s. 43–62

2001

Kopiowanie utworów piśmienniczych w świetle współczesnych możliwości technicznych (w:) *Księga pamiątkowa z okazji 80-lecia rzecznictwa patentowego w Polsce*, Warszawa 2001, s. 239–257

Ochrona autorskich dóbr osobistych (w:) *Naruszenia praw na dobrach niematerialnych*, red. T. Szymanek, Warszawa 2001, s. 45–63

Ochrona autorskich praw majątkowych (w:) *System Prawa Autorskiego*, PAN 2001

Podział opłat od producentów i importerów urządzeń kopiujących, PUG 2001, nr 12, s. 2–7

2000

glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 29 grudnia 1999 r., I SA 2042/98, PUG 2000, nr 6, s. 20–26

hasła dot. prawa autorskiego (w:) *Wielka Encyklopedia Prawa*, Białystok–Warszawa 2000

Kopiowanie utworów chronionych prawem autorskim za pomocą urządzeń reprograficznych (w:) *Prace z prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci Sędziego Janusza Pietrzykowskiego*, red. Z. Banaszczyk, Warszawa 2000, s. 27–53

W telewizji pokazali, Rzeczpospolita, 18 kwietnia 2000

Zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi de lege lata i de lege ferenda, PUG 2000, nr 4, s. 2–24

Zmian wiele, brakuje bardzo ważnych. Prawo autorskie i prawa pokrewne, Rzeczpospolita, 20 kwietnia 2000, nr 99

1999

glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 29 grudnia 1999 roku, I SA 2042/98, PUG 1999, nr 6

1998

Obowiązek i charakter zatwierdzenia przez Komisję Prawa Autorskiego tabel wynagrodzeń autorskich, PUG 1998, nr 3, s. 2–15

1996

Profesor Witold Czachórski 1915–1995, oprac. J. Błeszyński, St. Iur. 1996, t. XXXI, s. 209–214

1995

Nic samo się nie robi, wywiad, Kino 1995, nr 5, s. 22

Pojęcie organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi w świetle art. 20 ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 4 lutego 1994 roku (Dz.U. 1994 nr 24, poz. 83), PUG 1995, nr 12, s. 25–30

Prawo autorskie. Wybrane zagadnienia szczegółowe, Krajowa Rada Radców Prawnych 1995

Tłumaczenie w świetle nowego prawa autorskiego, PUG 1995, nr 9, s. 27–31

Własność intelektualna: prawo autorskie, znaki towarowe, układy scalone, wynalazczość, rzecznicy patentowi, zwalczanie nieuczciwej konkurencji, przeciwdziałanie monopolom, porozumienie międzynarodowe, oprac. J. Błeszyński, J. Błeszyńska-Wysocka, Bielsko-Biała 1995

Wynagrodzenie autorskie w świetle art. 70 ust. 3 i 5 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, PUG 1995, nr 8, s. 2–7

1994

Arbitraż gospodarczy, PUG 1994, nr 1, s. 2

Blżej do prawdziwego rynku, Studio 1994, nr 7, s. 6–7

Czas ochrony majątkowej muzyki w filmie, St. Iur. 1994, t. XXI, s. 295–302

Nowe prawo autorskie, Jurysta 1994, nr 4, s. 3–7

Nowe prawo autorskie, Nowa Europa, 4–6 lutego 1994

Nowe prawo autorskie. (Próba bilansu), PiP 1994, z. 10, s. 3–18

Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, PUG 1994, nr 11, s. 23–31

Piractwo nie będzie się opłacać, wywiad, Rzeczpospolita 1994, nr 118

Prawo autorskie do utworów stworzonych przez pracowników w trakcie wykonywania obowiązków pracowniczych, PUG 1994, nr 12, s. 33–35

Prawo autorskie i prawa pokrewne, wprowadzenie J. Błeszyński, Warszawa 1994

Twórczość pracownicza w nowym prawie autorskim w świetle ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 4 lutego 1994 r., WOWI 1994, nr 10

Z zagadnień współczesnego prawa cywilnego (w:) Księga pamiątkowa ku czci prof. Tomasza Dybowskiiego, red. J. Błeszyński, J. Rajski, M. Safjan, E. Skowrońska, St. Iur. 1994, t. XXI

1993

Kompromisy i kontrowersje (Prawo autorskie utkwilo w Sejmie), Polityka – Kultura 1993, nr 6, s. VI

recenzja pracy Janusza Barty i Ryszarda Markiewicza „Główne problemy prawa komputerowego”, *Palestra* 1993, nr 5–6, s. 87

1992

Odpowiedzialność prawo autorskie, wywiad, *Plus* 1992, nr 4, s. 89–93

uwagi do projektu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Senat RP, Biuro Studiów i Analiz Kancelarii Senatu, Dział Opracowań Tematycznych 1992

1991

glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 października 1991 r., III CZP 97/91, *GRUR Int.* 1993, z. 7

Pojęcie dzieła współautorskiego (perspektywy de lege ferenda), *ZNUJ PWiOWI* 1991, nr 57, s. 59–88

Profesor A. Dietz odznaczony Orderem Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej, *PUG* 1991, nr 11–12, s. 219–231

Twórczość chroniona przez 50 lat. Koniec z piractwem, *Rzeczpospolita*, 1991, nr 228

1989

komentarz do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 1985 r., II CR 448/85 (w:) *Przegląd Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego za rok 1986*, poz. 53, Spółdzielczy Instytut Badawczy 1989

La protection des biens culturels, *Travaux de l'Association Henri Capitant* 1989, t. XL

Ochrona autorskich praw majątkowych. Roszczenie o wydanie korzyści, Warszawa 1989, s. 190

Tradycje i perspektywy polskiego prawa autorskiego, Editor 1989, nr 2, s. 16–31

1988

komentarz do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 1985 r.,
II CR 4/85 (w:) *Przegląd Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa
Spółdzielczego za rok 1985*, poz. 43, Spółdzielczy Instytut Badawczy 1988

Le droit d'auteur polonais – traditions et perspectives, ZNUJ 1988, nr 45,
s. 156–170

Prawo autorskie, Warszawa 1988, s. 233

1987

Ochrona programu komputerowego w świetle prawa autorskiego, PUG 1987,
nr 4–5, s. 113–117

Układy scalone – perspektywy ochrony prawnej, PUG 1987, nr 12, s. 340–343

1986

komentarz do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 1982 r.,
II CR 380/82 (w:) *Przegląd Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa
Spółdzielczego za rok 1983*, poz. 7, Spółdzielczy Instytut Badawczy 1986

Les nouveaux moyens de reproduction, Trauvaux de l'Association Henri Capi-
tant 1986, t. XXXVII

*Nouvelles techniques et l'usage licite des oeuvres protégées par le droit d'auteur.
Les observations de lege ferenda*, Archivum Iuridicum Cracoviense 1986,
t. 19, s. 43–50

1985

komentarz do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 września 1982 r.,
II CR 336/82 (w:) *Przegląd Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa
Spółdzielczego za rok 1982*, poz. 8, Spółdzielczy Instytut Badawczy 1985

L'oeuvre cree dans le cadre du rapport de travail, ZNUJ 1985, z. 40, s. 53–62

Prawo autorskie, Warszawa 1985, wykaz aktów prawnych

Prawa autorskie zależne (w:) *Rozprawy z prawa cywilnego. Księga pamiątko-
wa ku czci Witolda Czachórskiego*, red. J. Błeszyński, J. Rajski, Warszawa
1985, s. 247–259

1984

komentarz do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1980 r., III CZP 59/80 (w:) *Przegląd Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego za rok 1981*, poz. 20, Spółdzielczy Instytut Badawczy 1984

1983

Prawo autorskie (w:), J. Błeszyński, M. Staszaków, *Prawo autorskie i wynalazcze*, Warszawa 1983

1982

komentarz do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 maja 1979 r., I CR 133/79 (w:) *Przegląd Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego za rok 1980*, poz. 25, Spółdzielczy Instytut Badawczy 1982

1981

komentarz do orzeczenia Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 8 listopada 1978 r., 7055/78 (w:) *Przegląd Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego za rok 1979*, poz. 25, Spółdzielczy Instytut Badawczy 1981

1980

Fotografia jako przedmiot prawa autorskiego, ZNUJ PWiOWI 1980, z. 23, s. 91–119

recenzja pracy Elżbiety Traple pt. „Dzieło zależne jako przedmiot prawa autorskiego”, PiP 1998, z. 9, s. 112

recenzja pracy Izabeli Dobosz pt. „Procesy prasowe w Polsce w latach 1960–1975”, PiP 1980, z. 5

Wiele nieporozumień, blisko dezorientacji, PiŻ 1980, nr 23

1979

Błeszyński J., Barta J., Kopff A., *Konwencja berneńska a polskie prawo autorskie*, Warszawa 1979

Konwencja genewska o prawie autorskim, Wiadomości ZAiKS-u 1979, nr 1–2

*La duree de protection des oeuvres de collaboration, Interauteurs 1979, nr 190,
(Duration of protection of works of joint authorship)*

Les accords bilatéraux sur la protection d'auteur entre l'UR SS et les pays socialistes sur la protection des droits d'auteurs, ZNUJ 1979, z. 16, s. 160–167

Prawo autora do decydowania o wprowadzeniu zmian do utworu, Wiadomości ZAiKS-u 1979, nr 4

1977

Czas ochrony autorskich praw majątkowych, PiP 1977, z. 2, s. 71–83

Ostatnie redakcje konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych a prawo wewnętrzne, ZNUJ PWiOWI 1977, z. 13, s. 9–47

1976

glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 1974 r., I CR 406/74, OSPiKA 1976, z. 3, poz. 93

glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 października 1974 r., II CR 406/74, OSPiKA 1976, z. 5, poz. 93

Okradziony artysta, PiŻ 1976, nr 31

recenzja monografii A. Ciampi „La duree du droit d'auteur dans cadre de l'integration europeenne”, PiP 1976, z. 10

recenzja monografii M.M. Bogusławskiego „Uczastije SSSR w międzynarodowej ochronie awtorskich praw”, PiP 1976, z. 4

1975

Przedłużenie w Polsce ochrony autorskich uprawnień majątkowych, Wiadomości ZAiKS-u 1975, nr 4

Realizacja wzajemnej ochrony autorskiej pomiędzy PRL i ZSRR, Wiadomości ZAiKS-u 1975, nr 2–3

1974

Porozumienie pomiędzy rządami PRL i ZSRR o wzajemnej ochronie praw autorskich, Wiadomości ZAiKS-u 1974, nr 4

1973

Błeszyński J., *Tłumaczenie i jego twórca w polskim prawie autorskim*, Warszawa 1973, s. 171

1972

glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1970 r., II CR 666/69, OSPiKA 1972, poz. 30

1969

glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 1968 r., I CR 649/67, OSPiKA 1969, z. 3, poz. 63

1968

recenzja monografii U.K. Ichsanowa „Prawa awtorow proizwiedienij izobrazitielnowo isskustwa”, NP 1968

1964

glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 1963 r., II CR 128/63, PiP 1964, z. 10

UMOWNE I USTAWOWE PRAWO ODSTĄPIENIA — ZAGADNIENIA WYBRANE

Zbigniew Banaszczyk

1. Motywem, który skłania autora do podjęcia analizy problematyki związanej z odstąpieniem od umowy w każdym z przypadków przewidzianych przepisami kodeksu cywilnego, jest fakt znaczącej rozbieżności poglądów na temat charakteru prawnego omawianej instytucji, jej możliwego zastosowania, a przede wszystkim charakteru prawnego norm, z których wynika uprawnienie do jednostronnego odstąpienia od umowy. Wskazane rozbieżności dotyczą zarówno poglądów doktryny, jak i orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz sądów apelacyjnych i niezależnie od dalszej szczegółowej analizy już w tym miejscu wymagają ogólnej prezentacji.

1.1. Zasygnalizowana powyżej rozbieżność dotyczy przede wszystkim dopuszczalności modyfikacji przez strony ustawowego prawa odstąpienia, a co za tym idzie charakteru prawnego przepisów wprowadzających taki przypadek ustania stosunku obligacyjnego, który ma swoje źródło w umowie stron. Wyróżnić można w tym zakresie zarówno poglądy, które odpowiednim przepisom nadają charakter bezwzględnie obowiązujący¹, jak i te stanowiska, które uznają – jak się wydaje – ich względny charakter². Podobna rozbieżność ujawnia się również w ocenie charakteru art. 395 § 1 k.c., wprowadzającego możliwość zastrzeżenia umownego prawa odstąpienia. Obok jednolitej linii orzeczniczej wskazującej, że przepis ten w zakresie, w jakim wymaga wskazania terminu wykonania prawa odstąpienia, jest bezwzględnie obowiązujący³, można wyróżnić również takie

¹ A. Klein, *Ustawowe prawo odstąpienia od umowy wzajemnej*, Wrocław 1964, s. 48 i n.; G. Tracz, *Sposoby jednostronnej rezygnacji z zobowiązań umownych*, Warszawa 2007, s. 303.

² Zob. wyrok SN z dnia 5 października 2006 r., IV CSK 157/06, OSNC 2007, nr 7–8, poz. 114.

³ Zob. wyrok SA w Poznaniu z dnia 22 października 2009 r., I ACa 697/09, LEX nr 628213; wyrok SN z dnia 4 lutego 2009 r., II PK 223/08, LEX nr 523521; wyrok SA w Katowicach z dnia 23 kwietnia 2008 r., V ACa 130/08, Biul. SAKa 2008, nr 3, poz. 24–25; wyrok SN z dnia 8 lutego 2007 r., II PK 159/06, OSNP 2008, nr 7–8, poz. 91. Zob. również Z. Radwański (w:) S. Grzybowski [i in.], *System prawa*

poglądy, które przyjmują, że ma on – z uwagi na fakt, iż nie służy w istocie ochronie ważnych interesów którejkolwiek ze stron umowy – charakter dyspozytywny⁴.

1.2. Przy tak dalece rozbieżnych stanowiskach należy przede wszystkim odpowiedzieć na pytanie, jakie zasady ogólne rządzące stosunkami obligacyjnymi decydują o rozwiązaniach konstrukcyjnych leżących u podstaw odstąpienia od umowy. Zasady te mogą bowiem, a nawet powinny, determinować proces interpretacji omawianych norm i stanowić swoisty drogowskaz dla dopuszczalnych kierunków dokonywanej wykładni⁵.

2. Wśród zasad podstawowych prawa zobowiązań, które wpływają na ocenę zakresu zastosowania w ramach stosunków obligacyjnych uprawnienia do odstąpienia od umowy, podstawowe znaczenie przypisać należy zasadzie wyrażającej trwałe, prawne związanie stron stosunków obligacyjnych (zasada *pacta sunt servanda*), które ustaje w preferowany przez ustawodawcę sposób, a więc z chwilą realnego wykonania zobowiązania.

2.1. Zasada *pacta sunt servanda* (zasada związania stron umową) jest jedną z podstawowych zasad prawa zobowiązań. Oznacza ona, że strony pozostają w stosunku obligacyjnym od momentu zawarcia do momentu wykonania umowy zgodnie z jej treścią. Taki model powiazań kontraktowych, autonomicznie przecież przyjętych przez strony, wyraża jednak wolę ustawodawcy wymuszenia na podmiotach stosunków cywilnoprawnych zachowań, które prowadzić będą do realizacji celów ekonomicznych leżących u podstaw zawartych umów, nie tylko zaspokajających ich interesy, ale także wpływających na rozwój gospodarczy ogółu. Mimo iż kolejne zmiany w obszarze prawa zobowiązań wprowadzają odstępstwa od omawianej zasady, należy jednak przyjąć, że odstępstwa te mają charakter wyjątkowy⁶.

cywilnego, t. 3, cz. 1, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. Z. Radwański, Ossolineum 1981, s. 464–465; A. Olejniczak (w:) Z. Gawlik [i in.], *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 3, *Zobowiązania. Część ogólna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2010, s. 293.

⁴ M. Warciński, *Umowne prawo odstąpienia*, Warszawa 2010, s. 74 i n.

⁵ Odnośnie do funkcji zasad prawa i ich znaczenia w procesie wykładni por. np. M. Safjan, *Pojęcie i funkcje zasad prawa prywatnego (w:) W kierunku europeizacji prawa prywatnego. Księga Pamiątkowa dedykowana Profesorowi Jerzemu Rajskiemu*, red. A. Brzozowski, W. Kocot, K. Michałowska, Warszawa 2007, s. 3 i n.

⁶ Należy do nich np. grupa uregulowań konsumenckich (ochrona konsumenta w umowach zawartych poza miejscem prowadzenia handlu, ochrona konsumentów w umowach zawieranych na odległość) pozostawiających konsumentowi kilkudniowy termin, w ciągu którego może on całkowicie swobodnie, bez ujemnych dla siebie skutków, odstąpić od zawartej umowy; por. A. Brzozowski, P. Machnikowski (w:) M. Bednarek [i in.], *System Prawa Prywatnego*, t. 5, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. E. Łętowska, Warszawa 2006, s. 395.

2.2. Zasada *pacta sunt servanda* jest z taką konsekwencją realizowana w przepisach kodeksu cywilnego, że nawet niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania (umowy) przez dłużnika z przyczyn, za które ponosi on odpowiedzialność, nie daje wierzycielowi – poza przypadkami ściśle określonymi w przepisach prawa – możliwości jednostronnego zakończenia wynikającego z umowy stosunku prawnego. Usprawiedliwia to kategoryczne twierdzenie, że podstawowym zdarzeniem prowadzącym do zakończenia stosunku prawnego wynikającego z umowy jest jej wykonanie zgodnie z kryteriami wskazanymi w art. 354 § 1 k.c. W takim ujęciu inne sposoby zakończenia stosunku obligacyjnego – poza zakończeniem w drodze porozumienia stron, które, ujmując rzecz obrazowo, realizuje lustrzane odbicie zasady *pacta sunt servanda* – mają charakter wyjątkowy. Pozwala to na postawienie tezy, że po pierwsze sposoby te powinny wynikać z przepisów prawa, a po drugie, że owym przepisom nadany jest taki charakter, który uniemożliwia stronom obejście założeń, ze względu na które został wprowadzony wyjątek od omawianej zasady.

2.3. Kodeks cywilny przewiduje, że jednym z innych niż ustawowo preferowany sposobem zakończenia (wygaśnięcia) stosunku obligacyjnego wynikającego z umowy jest odstąpienie od niej. W świetle przyjętych powyżej założeń należy poddać analizie przewidziane w kodeksie przypadki odstąpienia od umowy, które generalnie podzielić można na umowne i ustawowe, przy czym te pierwsze, jakkolwiek przewidziane przez strony w umowie, mają swoje źródło w przepisie ustawy (art. 395 k.c.). Tym samym ustawodawca nie pozostawia stronom możliwości zastrzeżenia prawa odstąpienia od umowy w drodze porozumienia wywodzonego wyłącznie z zasady swobody umów (art. 3531 k.c.). Z tego punktu widzenia wszystkie przepisy kodeksu cywilnego regulujące prawo odstąpienia od umowy mogą mieć – w zakresie jego dopuszczalności – charakter imperatywny albo co najwyżej charakter semiimperatywny. Pojęcie semiimperatywności odnoszę w tym przypadku do normy, która jest jednostronnie bezwzględnie obowiązująca co do swego zakresu przedmiotowego, a nie – jak to się zazwyczaj przyjmuje – co do zakresu podmiotowego⁷. Normy takie określa się niekiedy w doktrynie normami względnie imperatywnymi. Taki charakter normy wiązany jest nie tyle z samym faktem, że jednym z podmiotów stosunku jest osoba posiadająca określone cechy (konsument, pracownik), ale z wynikającą z treści normy ochroną założonego przez ustawodawcę celu, zgodnego z interesem jednej ze stron, niezależnie od jej właściwości podmiotowych⁸.

⁷ Tak jak to jest ujmowane w doktrynie prawa prywatnego w odniesieniu np. do uregulowań konsumenckich czy też pracowniczych.

⁸ Zjawisku temu poświęcono w polskiej doktrynie stosunkowo mało miejsca, mimo że wyróżnia ona normy, których celem jest jednokierunkowe ograniczenie

